

בחדש הזה חדשו מעשיכם

שיחת מורנו הרב יצחק מרדכי הכהן רובין שליט"א

לקראת סליחות ערב ראש השנה תשפ"ג

עם ישראל מונה ללבנה ואומות העולם מונים לחמה, כל ראש חודש הוא בחינה של חידוש וכח זה ניתן לעם ישראל בלבד, וכך גם סדר הנהגתם שהם מונים את ימות השנה לפי מולד הלבנה, כך שבעצם טבעם וסדר חייהם הוא סדר של התחדשות מתמדת.

אין חדש תחת השמש, אבל מעל השמש יש חדש, תורה היא דבר ששייך לחדש בו באופן תמידי, וכפי שמצינו בחז"ל שכל תלמיד ותיק עתיד לחדש, וזהו חידוש שלא היה לפניו כלל, נמצא שברוחניות יש מציאות של חידוש אבל בעולם של גשם לא שייך מושג של חדש.

התחדשות קיימת רק אצל החי ולא אצל הדומם, התחדשות היא בעצם חיות, דומם לא מתחדש ורק חי מתחדש. וגם בבעל חיים יש להבחין בין בהמות שאין להם חידוש כלל, לבין אדם שהדעת שבו נותנת לו את היכולת להתחדש.

התחדשות רק לאחר יציאת מצרים - עבד אין לו בחירה

הגאון רבי שמשון רפאל הירש מבאר על הפסוק "החודש הזה לכם" שזו המצוה ראשונה שלאחר יציאת מצרים, דאומות העולם אין להם התחדשות, הכל הוא בבחינת יש מיש, עבד אין לו בחירה עצמית ולכן אין שום התחדשות בתוך חייו שכל רצונותיו ומעשיו תלויים בדעת אחרים, אבל מכיון שהשתחרר נעשה הזמן עצמו שלו כי מעכשיו נתפס עליו על ידי התחדשות התמיידית של בחירותיו החופשיות.

נמצא שתנאי ראשון להתחדשות הוא יציאה ממהלך של עבדות, כאשר אדם אסור במחשבותיו ולא מוכן להתחדש אין לו גם את היכולת להתחדש.

בחדש זה תחדשו מעשיכם בשופר בחדש הזה שפרו מעשיכם

איתא במדרש רבי ברכיה פתח "תקעו בחדש שופר" בחדש זה תחדשו מעשיכם בשופר בחדש הזה שפרו מעשיכם, אמר להן הקדוש ברוך הוא לישראל אם שפרתם מעשיכם הריני נעשה לכם כשופר הזה מה שופר זה מכניס בזו ומוציא בזו כך אני עומד מכסא הדין ויושב על כסא רחמים והופך לכם מדת הדין למדת רחמים אימתי בחדש השביעי [ויקרא רבה פרשת אמור].

חודש מכוסה שרגא בטיהרא

עוד איתא שם במדרש, תקעו בחודש שופר בכסא ליום חגנו, איזה חודש שהוא מכוסה וכו'. ויש להתבונן מה ענין הכיסוי של ראש חודש בראש השנה, והרי לית מאן דפליג שראש השנה הוא גם ראש חודש, דוגמת שאר ראשי החודשים של השנה, מבאר בעל האבני נזר בספרו נאות דשא [חלק ג' עמ' 139] שהחיות של כל השנה כולה נמשכת מיום ראש השנה, והטעם שבריאית העולם היתה בכ"ה אלול ובריאית האדם היתה ביום השישי שהוא ראש השנה, והאדם כולל בתוכו את כל הנבראים, לכן בכל ראש השנה נעשה צירוף חדש של כל הברואים. אלא שלאחר מכן נתחלקה השנה לפרטים ליי"ב חודש וכל חודש מקבל חיות מהארת הכלל, וראש חודש הוא ההארה לכל החודש, וכיון שראש השנה הוא הארה כוללת לכל השנה אזי ראש חודש כלפי ראש השנה הוא בבחינת שרגא בטיהרא, ולכן הוא מתכסה בו, וזהו שאנו אומרים בראש השנה זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון.

כח החידוש הוא בריאה של עם ישראל

מובא בשם בעל חידושי הרי"מ שכח החידוש הוא בריאה של עם ישראל, ומה שמוצאים חידושים אצל גויים כח זה גנוב הוא מאת עם ישראל. והביאור בזה שדומם אינו מתחדש לעולם וחידוש שייך בקדושה וברוחניות בלבד, וגויים שאינם שייכים בזה ממילא מוכרחים לומר שאם יש להם חידוש הוא גניבה מעם ישראל.

כל יום אדם מתחדש מחדש

הקב"ה טבע בטבע הבריאה שאדם יתחדש בעל כורחו, וזאת על ידי הבריאה שנקראת לילה שבו בני אדם שובתים מעשייה ולנים את שנתם, ולמחרת בבוקר קמים ליום חדש. נמצא שכל לילה הוא בבחינת חידוש כיון שלמחרת מתחיל יום חדש, וכפי טבע הברואים שבבוקר אדם מרגיש התחדשות באופן טבעי. וזהו "חדשים לבקרים רבה אמונתך".

כל שעה היא שעה חדשה

הדבר היחיד שאדם אינו יכול לבזבו מראש הוא "הזמן" לעולם אין ביכולת האדם לבזבו את הרגע הבא, הוא שליט על הרגע שעבר, אבל ברגע הבא הוא יכול להתחיל את הכל מחדש, ממש כבריאה חדשה. נמצא שהמושיג של חידוש קיים אצל בני אדם בכל רגע מרגעי היום.

עת רצון

ימי רצון אלו ימים שחוץ לסדר הרגיל, אם בימים רגילים העולם נפעל לפי כללים קבועים, ימי ראש השנה הוא בסדר אחר, והטעם כיון שבימים אלו היתה התחלת הבריאה, תחילת הבריאה היתה דבר בלי גבול, וממנה יסוד ופינה לכל הנבראים, אדם הראשון כלל בתוכו את חיות כל הנבראים, וגודלו היה מסוף העולם ועד סופו, משהו שכלל בתוכו את כל הבריאה כולה.

גם בריאת האדם שהיתה בראש השנה, וזהו שאנו אומרים בתפילת ראש השנה זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום הראשון, היתה בלי כל גבול, מטבע הדברים הזמן של ראש השנה שהוא זכרון לימים אלו, יש בו את הכוחות של אותם ימים, אלו כוחות בלי גבול. וזהו הרצון שיש בימים אלו, שאין הנהגת הבורא שווה בהם לשאר ימות השנה.

סדר הנהגת הרוחניות לנפש כסדר הנהגת המזון לגוף

בעל הכוזרי במאמר שלישי סימן ה', מבאר את ענין ג' התפילות בכל יום, שאין די בתפילה אחת, כיון שהסדר הזה מהנפש כסדר המזון מהגוף, מתפלל לנפשו ונזון לגופו, ומתמדת עליו ברכת התפלה עד עת תפלה אחרת, כהתמדת כח סעודת היום עד שישעוד בלילה, וכל אשר תרחק עת התפלה מהנפש היא הולכת וקודרת במה

שפוגע אותה מעסקי העולם, כ"ש אם יביאהו הצורך לחברת נערים ונשים ורעים, וישמע מה שיעכיר זכות נפשו, מדברים כעורים וניגונים שתטה הנפש אליהם ולא יוכל למשול בה. ובעת התפלה מטהר נפשו מכל מה שקדם, ויתקנה לעתיד, עד שלא יעבור שבוע על זה הסדר עד שיתקן הנפש והגוף, וכבר נקבצו מותרים מקדירים עם אורך השבוע לא יתכן לטהרם ולנקותם אלא בהתמדת עבודת יום עם מנוחת הגוף, ואז ירצה הגוף בשבת את אשר חסר לו מששת הימים, ויהיה נכון לעתיד. וכן הנפש תזכור מה שחסרה עם טרדת הגוף, וכאלו היא ביום ההוא מתרפאה מחולי שקדם ומתעתדת למה שידחה ממנה החולי בעתיד. ואחר כן יהיה עתיד לרפואה החודשית שהיא זמן כפרה לכל תולדתם, ר"ל תולדות החדשים וחידושי הימים, ואח"כ יהיה עתיד לשלש רגלים. ואחרי כן אל הצום הנכבד אשר בו ינקה מכל עון שקדם, וישיג בו מה שחסר לו בימים ובשבועים ובחדשים, ותנקה הנפש מהבלבולים המחשביים והכעסיים והתאויים, ותשוב מנטות אליהם תשובה גמורה בין במחשבה בין במעשה.

נמצא שסדר עבודת האדם בימות השנה וסדר הנהגת העולם במשך ימות השנה, מותאמים אחת לאחת לצורך הנפש של האדם, ממש כצורך הגוף, ולכן כל סדרי חודש אלול וראש השנה עד הטהרה השלימה ביום הכיפורים הם הכרחיים, ואי אפשר לדלג אל שום שלב. כיון שכל שלב ושלב הוא מזון חיוני לנפש להכינה לקראת יום הכיפורים.

תשובה עניינה חידוש

תשובה עניינה חידוש, והטעם כיון שאדם על ידי התשובה הופך לבריה חדשה, וכמו שכתבו הקדמונים, שלאחר התשובה האדם כבריה חדשה, וזהו שורש כל ענין התשובה פשוט להתחדש, לקחת את העבר ולעשותו אין ואת העתיד לעשותו לעדיין.

והדרך הרצויה והנכונה היא להתבונן במעשינו, ולחדש דרכנו, ובפרט לומדי תורה שעסוקים מבוקר ועד לילה בחידושים והתחדשות, להם נראה ולהם יאה להיות בכל רגע חדשים, ובפרט בימים אלו שכולנו צריכים להפוך לבריה חדשה.